

Hoe vroeger anders werd



Ingrid Maan

# **Hoe vroeger anders werd**

de mens – het beroep – het landschap

Een Gelders levensverhaal

© 2021 Ingrid Maan, Oosterbeek

Titel: Hoe vroeger anders werd

Auteur: Ingrid Maan

Uitgeverij U2pi, Den Haag, [www.uitgeveriju2pi.nl](http://www.uitgeveriju2pi.nl)

Druk: JouvBoekdrukkerij.nl

ISBN 978 94 9324 043 8

NUR 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

# Inhoudsopgave

<b>Inleiding</b>	<b>7</b>
<b>1. Dagloners, watermolenaars, sigarenmaker en werkverschaffing</b>	<b>32</b>
1.1 Familie Eulink	32
1.2 Familie De Braaf	36
<b>2. Bouwman, schepen, touwslagers, sigarenfabrikanten en ondernemers</b>	<b>43</b>
2.1 Familie Wagemaker	43
2.2 Familie Verkaaik	59
<b>3. Jeugdijaren op het platteland</b>	<b>68</b>
3.1 Kees was een 'grapje'	68
3.2 Coby had grote strikken in alle kleuren van de regenboog	78
<b>4. Opgroeien in oorlogstijd</b>	<b>87</b>
4.1 'De boer die melkt zijn koei, koei, koei!'	88
4.2 Vader had een weddenschap met die Duitser!	116
<b>5. Het leven na de oorlog</b>	<b>133</b>
5.1 Van 'Habakuk en Habbekrats' tot militaire dienst	133
5.2 Van heilgymnastiek tot kindertehuizen	163
<b>6. Samen op de Willie's Hoeve</b>	<b>190</b>
6.1 Een koekoek op je schoorsteen, daar word je knettergek van!	191
6.2 Een boer die klaagt, die heeft het zo slecht nog niet!	213
<b>Epiloog</b>	<b>231</b>
<b>Dankwoord</b>	<b>235</b>
<b>Noten</b>	<b>236</b>
<b>Bronnen</b>	<b>238</b>
<b>Fotoverantwoording</b>	<b>241</b>

*Tussen het verleden, waar onze herinneringen liggen, en de toekomst,  
waar onze hoop ligt, is er het heden, waar onze plichten liggen.*

Lacordaire – 1802-1861

Frans predikant, journalist en activist

# Inleiding

*Moeder stond erop dat we vanaf station Culemborg te voet naar grootmoeder in Beusichem zouden gaan. Wij reisden vanuit Oegstgeest altijd per bus en trein, omdat mijn ouders geen geld hadden voor een auto. Het salaris van vader ging iedere maand op aan gezond eten en de hobby's van de kinderen: sport en muziek. Ze haalden nooit hun rijbewijs. Ze voelden zich niet zeker in het drukke verkeer in de Randstad. Die drukte, daar zouden ze nooit aan kunnen wennen. Kees en Coby bleven altijd kinderen van het platteland.*

Vanaf mijn vijfde levensjaar gingen we één keer per jaar met de Berglandexpres naar Oostenrijk om daar twee weken lang in de bergen te wandelen vanuit een pension. Dat was een luxe waar we met zijn allen naar uitkeken. Met een gids beklommen we bergen en vanaf mijn tiende jaar



maakten we tochten van hut naar hut. Ieder had een rugzak van tien kilo op de rug en we zeurden niet over pijntjes!

Daarnaast logeerden we regelmatig bij onze grootouders 'in de Betuwe'. De ouders van moeder woonden in Beusichem en hadden uitzicht over het vrije veld. Meestal bezochten we dan ook de ouders van vader, die in de stad woonden. Culemborg beschikt al sinds 1318 over stadsrechten, maar naar mijn gevoel was het meer een groot dorp. Soms wisselden we het logeren in Beusichem af met een paar dagen Culemborg. We sliepen dan op de jongenskamer van mijn vader, boven op zolder. Ik herinner mij nog een wit ijzeren bed met spijlen en heerlijk zachte flanellen lakens met bloemetjes erop. Lekker knus vond ik dat kamertje. Hoeveel weken we bij de grootouders in Beusichem en Culemborg verbleven, weet ik

niet met zekerheid te zeggen, maar voor mijn kindergevoel duurden die logeerpartijtjes wel een zomer lang, zeker toen grootmoeder in Beusichem weduwe was geworden; ze vond het erg gezellig als wij er waren! Mijn grootouders wonen 'op het platteland', zoals ik mijn schoolvriendinnetjes vertelde. Daar, op dat platteland, voelde ik mij altijd het stadsmeisje. Dat begon al zodra wij de trein uitstapten, het station verlieten en via de Parallelweg en de Zeedijk de Rijksstraatweg overstaken en bij De Meer over het witte bruggetje rechtstreeks de velden inliepen. We sloften over de stoffige landwegen dwars door het open veld richting Beusichem en binnen de kortste keren waren mijn rode sandalen en witte kniekousen grijs van het stof en prikten de steentjes onder mijn voeten. Na een kilometer kon het mij echter niets meer schelen, dan was ik al helemaal verrukt van de prachtige bloemen in de berm langs de uitgestrekte velden. Tussen de zachtjes heen en weer wiegende korenhalmen bloeiden kamille, klaprozen, wilde margrietten en korenbloemen. Ik was wild op die blauwe sterretjes tussen al dat rood en wit. Hoofdschuddend, maar met een knipoog naar mijn vader, liet moeder het toe dat ik een bosje veldbloemen voor grootmoeder plukte.



Iedere zomer was het weer hetzelfde liedje: eenmaal bij de kleine bungalow aan de Smalriemseweg aangekomen, hingen de bloemstengels slapjes over mijn hand naar beneden, wat ik op dat moment meestal nog niet door had. Al vanuit de verte zagen we grootmoeder voor de

bungalow aan de koffietafel zitten, op dezelfde gammele houten klapstoelen die nu in mijn eigen tuin staan. Enthousiast stormden mijn zus en ik dan op haar af. Met een intens teleurgestelde blik, op zo'n moment ontdekte ik pas hoe slap ze hingen, overhandigde ik mijn zielige bosje veldbloemen aan grootmoeder, die mij ervan verzekerde dat ze in de vaas beslist wel weer zouden bijtrekken. De volgende dag stond de vaas leeg op het aanrecht in de keuken en moeder mopperde dan zoals altijd dat



veldbloemen op het veld horen en niet in een vaas, want daarin gaan ze snel dood. De hele verdere dag moest ik denken aan die dode bloemen die mijn grootmoeder achter in de moestuin op de composthoop had gegooid en waar ze nu 'heel dood' lagen te vergaan. Ik nam mij voor om de volgende keer de bloemen te laten staan, ieder jaar weer nam ik mij dat heilig voor.



Al was de wandeling naar Beusichem maar vijf kilometer lang, toch deden we er heel lang over. Er was van alles te zien en te ontdekken. Er moest gespeeld worden op de hoog opgetaste wilgentenen aan de kant van de weg, op het rijshout. 'Grienden', 'rijshout', 'wiepen' en 'hiepen', het zijn allemaal woorden uit een nog 'niet zo ver' verleden, maar wie kent ze nog? Rijshout wordt gebruikt om oevers mee te verstevigen en land aan te winnen. Het zijn de takken en twijgen van wilgenhout, die in het vakjargon 'staken' of 'tenen' heten. In het Betuws worden ze ook wel 'tunen' genoemd. Het rijshout werd geoogst in de natte graslanden langs de rivier, de grienden. Het oogsten van het





rijshout was zwaar werk, want de grond was drassig en moeilijk begaanbaar. Tegenwoordig heb je er plantages voor, dat is makkelijker. Met een handslagmes, een hiep, werden de wilgentenen losgesneden en tot bundels samengebonden en aan de kant opgestapeld. Die bundels werden 'wiepen' genoemd. De wilgen en dus ook de wiepen zijn grotendeels verdwenen uit het landschap. Daarmee is ook het beroep van griendwerker en rietsnijder bijna verdwenen. Welk kind weet nog hoe spannend die wilgenruigten met dat rijshout waren? Mijn zus en ik weten het nog wel: *wie niet weg is, is gezien!* Door al die spelletjes onderweg duurde onze wandeltocht lang, maar dat kwam ook door de praatjes onderweg. We kwamen langs boerderijen waar we soms naar binnen moesten komen als de boer of boerin ons zag. Dan was het een kakafonie van opgewonden stemmen door elkaar heen en werd er veel gelachen. Dan werd er geroepen dat wij, mijn grote zus en ik, alweer groter waren geworden. Pas veel later ben ik gaan begrijpen dat mijn ouders die boerenmensen kenden uit de tijd dat ze op de Rijksstraatweg

bij een boerin inwoonden op de Willie's Hoeve. Het kleine boerderijtje bestaat niet meer.

Die boerderijen onderweg vond ik maar niks, daarin was ik echt het stadsmeisje. Vaak liepen er honden los op het erf en als we in de buurt kwamen, sloegen ze aan.



Wij kinderen schoten meteen in de stress en ik wist niet hoe gauw ik achter mijn vader moest wegduiken, die dan lachend riep dat blaffende honden niet bijten. Ik had het er niet op. Gelukkig werden we nooit aangevallen. Vader, de grootste held van ons gezin, vond het wel vermakelijk. Hij vond het maar 'aanstelleritis' als wij begonnen te piepen. Het was voor ons stadsmeisjes een heel avontuur om bij grootmoeder te komen. Na de uitgebreide begroeting door haar en nadat wij onze chocolademelk en het te grote stuk appeltaart op hadden, volgens moeder bestond er geen lekkerdere appeltaart dan die van bakker Van Lingen, piepten mijn



zus en ik ertussenuit naar de buurkinderen. Buurman Boon had dochters van onze leeftijd. Achter op het boerenerf stond een grote kapschuur. Er lag hooi en er stond een trekker, een ploeg, een kar en nog meer boerenpul. Tussen het hooi beleefden we vele kinderavonturen.

De eerste dagen moest ik altijd wennen aan het platte taaltje dat er gesproken werd. De taal vormde echter nooit een barrière tussen ons kinderen uit 'het Westen' en de plattelandskinderen uit Beusichem en Culemborg. Ik voelde mij er altijd meer thuis dan in de grote stad, waar we op de middelbare school voor het vak Nederlands de 'Leidse R' moesten afleren en waar we honderd keer een netjes klinkende 'IJ' hardop moesten uitspreken.

Ik genoot van het spelen in het hooi, het ravotten in het gras voor de bungalow, het zwemmen in de Meent, een grote waterplas met een klein eilandje, waar je besmeurd met blauwzwarte modder vandaan kwam. We hadden de grootste lol met elkaar. We hielpen mee met suikerbieten rooien en hooien.





Prachtig vond ik de ritjes op de trekker met buurman Boon. Regelmatig gingen we met de hele familie naar de kersenbongerd. Dan namen we zelf klapstoeltjes mee. Die werden om een kist met kersen gezet en middenin de boomgaard zaten we die kist leeg te eten: "Wel de pitjes uitspugen hoor!" Het leukst vonden wij het om zelf kersen te plukken op de hoge ladder. Lange tijd, veel te lang naar mijn zin, mocht ik dat als jongste niet. Dan moest ik de gevallen kersen van de grond rapen. Daar verveelde ik me al gauw mee en hoe leuk was het



dan om aan het koord te trekken met de rammelende blikjes. Onder luid kwetterend protest vlogen de spreeuwen weg. Soms ging het 'kersenkanon' af en dan schrok ik me rot; dat vond ik toch een beetje eng!



De struintochten die ik samen met vader door de natte hooigraslanden maakte, behoren tot mijn mooiste herinneringen. Met zijn tweetjes genoten we van onze vrijheid. Van hem heb ik de diverse soorten vogels leren kennen: kievit, grutto, tureluur, fazant,

kwartel, patrijs. "Goed onthouden hoor, want die zijn zeldzaam aan het worden", prentte mijn vader mij in. Hij kreeg gelijk. Veldbloemen, vlinders en vogels zijn mijn herinnering aan een vrijwel verdwenen landschap. In de Betuwe waren veel eendenkooien, maar die zijn ook verdwenen, evenals het beroep van kooiker. Eenden hebben drassige graslanden nodig evenals de gele kwikstaart, die graag door de ruige hooilanden wipt, op zoek naar allerlei zaadjes. Het verdwijnen van landschappen, bloemensoorten, gewassen, hagen en heggetjes, dieren en beroepen heeft te maken met de verlaging van de grondwaterstand, waardoor de natte, kruiden- en bloemrijke hooigraslanden verdwenen en veelal vervangen zijn door strakke, groene biljartlakens. Die lage grondwaterstand komt niet door de klimaatverandering, het heeft er eerder mee te maken dat de boeren gezorgd hebben voor grootschalige afwatering. Over het algemeen had je in de Betuwe vanwege de rivierklei goede landbouwgrond. Alleen de drassige komkleigebieden waren ongeschikt voor de landbouw. Deze gronden dienden slechts als hooiland, dat een keer per jaar gehooid werd. Na de Tweede Wereldoorlog wilden de boeren meer land voor een hogere opbrengst; er moest met het buitenland geconcurrereerd worden. De ruilverkavelingen begonnen en de drassige komkleigronden werden bij het bouwland betrokken, evenals de oeverwallen. Vanaf de vijftiende eeuw waren er boomgaarden op de oeverwallen. De grond was op zo'n wal wat lichter dan vlak bij de rivier met de zware blauwe rivierklei. Boeren konden met het fruit een beetje bijverdienen. Na de oorlog ver-

dwenen veel van die boomgaarden uit het landschap, vanwege de stijgende behoefte aan akkerbouwgrond. Omdat die boomgaarden op de smalle oeverwallen langs de meanderende rivier lagen, werden die akkers lang en smal, die daarom ook wel 'kromme akkers' genoemd werden. Als er al bongerds bleven, dan werden ze vervangen door laagstamboomgaarden, waarbij het fruit makkelijker geoogst kon worden. De boer specialiseerde zich dan in de fruitteelt. Het werd zijn hoofdverdienste.

Daar, waar de boer grasland nodig had voor zijn vee, werd grootschalig het Engelse raaigras ingezaaid en door de verbeterde afwatering kon de boer zijn land beter bewerken. Gevolg was dat de oeverbegroeiing verdween. Lisdodden, riet, valeriaan, wederik, wilgenroosje, moerasspirea en roze zwanenbloemen, je ziet ze niet meer. Hoe mooi kan het voorjaar zijn, wanneer de dotters de drassige graslanden geel kleuren? Het is allemaal verdwenen. De akkers kleurden lange tijd geel van het gif, waarmee het raaigras bewerkt werd. Dat gif is inmiddels verboden, maar het raaigras is gebleven. Het is een snel groeiend gras, dat een aantal keer per jaar geoogst kan worden. In deze monocultuur is vrijwel alle leven verdwenen. Weidevogels zoals watersnip en kemphaan, maar ook kwartel, patrijs, Kieviten en noem ze allemaal maar op: je zult ze op de graslanden niet meer tegenkomen. De enige vogel die lijkt te profiteren, is de wilde grauwe gans. Misschien krijgen we zo het verdwenen beroep van ganzenvangers weer terug!

Op school was ik degene die alle 'standaard' vogels kende. Ik vond het maar vreemd dat mijn klasgenoten nog nooit een reiger hadden gezien. Tijdens onze treinreizen naar Culemborg telden mijn zus en ik de reigers die we onderweg zagen en natuurlijk ging het erom, wie de meesten had gezien! Mijn zus won altijd, want ik kon nog niet zo goed tellen. Bij grootmoeder tekenden we ooievaars. Die grote vogels, met hun rode snavel en poten, spraken tot onze verbeelding. Je zag ze toen veel. Gelukkig zijn ze weer terug in het veld, alhoewel het er bijna te veel worden! Samen met de vos en de hermelijn vormen ze de grootste predator van de zeldzame weidevogels.

Het platteland van vroeger had voor mij iets 'heiligs'. Het hele jaar keek ik uit naar die vakanties. Bij grootmoeder keek je over het vrije veld zo naar Culemborg, wat een ruimte! Dat was met oudjaar natuurlijk prachtig met al dat vuurwerk in de stad, maar de benauwde uurtjes na twaalf uur zijn mij ook goed bijgebleven. Opgeschoten jeugd trok langs de boerderijen en menig hooiberg overleefde de oudjaarsnacht niet. Buurman Kievit zat met oudjaar altijd tot diep in de nacht op zijn meubelfabriek, want het zou niet de eerste keer zijn dat een fabriek in die nacht afbrandde.

Met de uitbreiding van het industrieterrein bij de Meent is het weidse uitzicht aan de Smalriemseweg in de loop van de tijd verdwenen. Het bestaat alleen nog in mijn herinnering. Er zaten ook voordelen aan dat industrieterrein. Met de buurtkinderen gingen we bij de meubelfabrieken bedelen om lapjes stof. We struinden de afvalcontainers af. Er viel altijd wel wat te scoren. Wat we met die lapjes deden, kan ik mij niet meer herinneren.

Ik was vooral veel buiten. In mijn herinnering rook het platteland rond Culemborg en Beusichem naar door de zon uitgedroogde klei, vermengd met de geur van kamille, hooi, aardbeien en kersen. In de garage van grootmoeder rook het naar appels en peren, waarvan altijd wel een paar kisten vol in de hoek stonden. En de zon scheen altijd, tenminste, in mijn herinnering.

Het platteland van nu is bij lange na niet het platteland zoals ik het mij herinner. Dat geldt natuurlijk voor elke generatie. De foto's van mijn vader getuigen van weer een geheel andere, mij onbekende tijd. Het zijn de foto's van handploegen en van boeren met paard en wagen in het veld. Dat was in de vijftiger jaren van de vorige eeuw en dus niet eens zo lang geleden! Hij heeft dat nog gekend. Mijn generatie al niet meer. Ik ben opgegroeid met de trekker, die dan weer in de verste verte niet lijkt op de trekker anno 2021! Er worden pogingen gedaan om het oude boerenlandschap zoals ik dat uit mijn jeugd ken, terug te brengen ter bevordering van de biodiversiteit. Dat lukt hier en daar al aardig. Voor het eerst sinds dertig jaar zag ik tijdens een fietstocht in de Overbetuwe patrijzen rondscharrelen aan de waterkant. Prompt doken de herinneringen in mij op van de struintochten met vader, die meteen weer teniet werden gedaan door de aanblik van een grote, naar lucht happende vis



in een vrijwel leeggezogen sloot. Boosdoener was een waterspuitinstallatie iets verderop, waarmee de met plastic doeken overdekte laagstamboomgaard besproeid werd. Wat heb ik me tijdens dat fietstochtje zitten opwinden over onze consumptiemaatschappij, waarin steeds meer van de boeren wordt verwacht, waarin boeren zich laten meeslepen om te investeren in het bedrijf, zodat er steeds meer opbrengsten zijn. Er dreunde een mantra door mijn hoofd, een uitspraak van mijn moeder toen ik haar in 2012 interviewde over haar leven op de boerderij: 'Een boer die klaagt, heeft het zo slecht nog niet.' Ik dacht aan al die raaigraslanden met hier en daar een spandoek. *Wij boeren zorgen voor uw voedsel*. Wat weet ik van het boerenleven en hoe is het nu echt met de boeren gesteld? Ik zal in dat opzicht altijd het stadsmeisje blijven.

Als erfenis liet vader een rij zwarte ordners na met onze familiegeschiedenis. Op zijn oude dag had hij een grote hobby: speuren naar het familieverleden. Misschien schrijf ik nu het boek dat hij had willen schrijven. Het zou kunnen. Of het schrijven van een boek echt zijn doel was, betwijfel ik. De speurtocht zelf was zijn doel. Het was voor hem één groot avontuur en daar hoort geen einde aan te komen. De gang naar het archief was voor hem een heerlijke vlucht uit het alledaagse leven. In het begin ging moeder mee, maar dat duurde niet lang! Vader ging, denk ik, liever alleen. De treinreis naar Den Haag, aan tafel zitten met mede-speurders en tussen de middag, hij gunde er zich nauwelijks de tijd voor, in de hal zijn zelf gesmeerde 'bammertjes' opeten met een bekertje koffie erbij. Tijdens de vluchtige gesprekken met zijn 'collega's', waarbij hij zijn koffie als gewoonlijk koud liet worden, waande hij zich vast weer even terug in het 'werkende leven'. Wanneer hij 's avonds vol enthousiasme thuis kwam, kreeg moeder een eindeloos college over de familiegeschiedenis. Ook wanneer ik in het weekend koffie kwam drinken, zat hij vaak met zijn mappen op schoot al klaar, diep weggezakt in zijn gemakkelijke fauteuil. Tijdens het vertellen bladerde hij voortdurend in de paperassen. Na vijf minuten was ik de kluts kwijt en vroeg ik mezelf af of hij zelf zijn kluts nog wel kon vinden. Moeder zat er hoofdschuddend en met veelzeggende blikken bij: "Kees, laat je koffie niet koud worden!" Zijn antwoord was stevast: "Van koude koffie word ik knapper dan ik al ben." Zijn 'heilige

schatten' liggen nu alweer vijf jaar bij mij in de kast en zijn hele dia- en fotoarchief ligt op mijn zolder. In zijn vrijgezellentijd was vader hobby-fotograaf en fotografeerde hij in Culemborg bij een fotoclub. In de familie werd altijd gezegd dat deze hobby eraan is gegaan, toen hij van mijn moeder voor de hele familie kinderkiejkjes moest maken. Avondenlang stond hij in de donkere kamer op zolder foto's te ontwikkelen, voor de kinderfotoalbums, voor de grootouders, voor alle tantes en ooms. Moeder was er beslist groots mee, maar het moet vader zwaar te moede zijn geweest.

Moeder vond het ongezellig dat hij steeds op zolder zat en daarom is vader gaan schilderen. Dat kon beneden in de huiskamer met klassieke muziek op de pick-up en met moeder met de krant op de bank. De foto's raakten in vergetelheid en nu ligt het hele fotoarchief bij mij op zolder bovenop een kast: een grote ouderwetse koffer vol met foto's van divers formaat. De koffer bevat ook mappen met fotonegatieven, die nooit



afgedrukt zijn! Het is een koffer vol verhalen die vader nooit verteld heeft. Niemand heeft hem er ooit naar gevraagd. In zijn laatste jaren nam zijn levenslust af. Hij ging niet meer naar het archief en deed eigenlijk niks meer. Op een mooie zomerdag, toen ik even met hem alleen was, vroeg ik hem ernaar. Hij sprak niet graag over zichzelf en wuifde het dan ook weg met slechts de mededeling dat hij moeder, die al langer met haar gezondheid sukkelde, niet alleen durfde te laten. Het was beslist niet de eigenlijke reden. Na een kleine TIA was vader rusteloos en onzeker geworden, hij stond niet meer zo vast op zijn benen. Hij pakte niets meer aan omdat hij geen zin had en overal tegenop zag. Sinds de jaren zeventig had hij zeer verdienstelijk geschilderd, maar een nieuw schilderij opzetten was er niet meer bij. De motieven en kleuren zaten in zijn hoofd, maar zouden nooit meer op het doek verschijnen.

Nu, vijf jaar na zijn plotseling overlijden, hebben we te dealen met een pandemie. Vanwege de uitbraak van het coronavirus ligt het leven stil. Het is de vraag of mijn vader in een tijd als deze alsnog de rust zou hebben gevonden om weer wat op te pakken, een oude hobby misschien, met een oude koffer vol verhalen, die hij dan eindelijk zou gaan vertellen. Ik vermoed dat hij eindeloos in zijn familiepaperassen zou hebben zitten bladeren en hij zou zich beslist voorgenomen hebben om 'na de corona' weer naar het archief te gaan. Misschien is het mijn eigen excuus, nu ik zelf niks om handen heb, dat ik die zwarte mappen eindelijk eens uit de kast getrokken heb. Mijn nieuwsgierigheid voor wat er allemaal in die koffer zit, heeft het gewonnen van alle dingen die ik nu onder deze omstandigheden had moeten doen: moet ik alles over een andere boeg gooien nu ik mijn werk niet meer kan doen? Tijdens het scannen van de foto's val ik van de ene verbazing in de andere: de koffer blijkt een schatkist aan herinneringen. De foto's brengen mij terug naar het platteland van weleer. In mijn fantasie struin ik weer dagenlang aan de hand van mijn vader door het Beusichemse Veld, over de Griftdijk aan de Lek en langs de grienden met het rijshout. Ik zie patrijzen scharrelen tussen het hoge gras en de bladeren van zuring. Mijmerend aan de tuintafel, met het geluid van heggenscharen, elektrische grasmaaiers, cirkelzagen en schuurmachines op de achtergrond, er wordt veel geklust nu de mensen thuiszitten, dwaal ik in het kielzog van mijn overleden vader af naar mijn

# *Keind, van wie bin jij d'r eentje?*

vervlogen familieverleden. De opgewonden, luid kakelende kinderstemmetjes van mijn buurkinderen roepen de vraag in mij op, wie ik eigenlijk ben en waar ik vandaan kom; het is voer voor psychologen en filosofen: wat doet een pandemie met

de mens? Het scannen van ons familieverleden roept bij mij de vraag op die mij vroeger regelmatig gesteld werd bij de kleine buurtsuper met de verdwenen naam VIVO en bij de slager aan het marktplein van Beusichem, of bij Van Estrik, een drogisterij die ook verfwaren verkocht: “Keind, van wie bin jij d'r eentje?”

Kent u het populaire tv-programma *Verborgen verleden*, waarin bekende Nederlanders op zoek gaan naar hun familieleden? In dat programma volgen ze de lijn van vaders of moeders kant, al naar gelang er interessante zaken vermeld kunnen worden. Het valt me op dat er altijd wel iets leuks te vertellen is, maar ook dat er soms iets verzwegen wordt. Ik denk dan aan de bekende Nederlander bij wie de naam Mussert in de familie zit. Kiest de programmaleiding er opzettelijk voor om deze lijn niet na te trekken, of is dat op verzoek van de bekende Nederlander zelf? Wordt het familieverleden expres weggemoffeld? Het niet vertellen maakt juist nieuwsgierig! Bij familieonderzoek gaat het er vrijwel altijd om, of je van adel bent en blauw bloed hebt, of je een beroemdheid in de familie hebt en of de familie ‘braaf’ is geweest. Wanneer blijkt dat een familielid opstandig is geweest op politiek vlak, is dat stoer, maar dan moet dat familielid wel aan de ‘goede’ kant hebben gestaan. Verzetshelden zijn natuurlijk prachtig, meelopers en collaborateurs worden niet gewaardeerd, maar boeven, inbrekers of tumultmakers die opgepakt zijn voor openbaar dronkenschap, in een ver verleden, daar gniffelen we om en dan zeggen we dat je hun gedrag moet afzetten tegen de tijd van toen. Wanneer we begrijpen hoe het leven toen was, kunnen we ook begrijpen waarom iemand deed wat hij deed en als die tijd maar ver genoeg af staat van je eigen leven, dan voelt het veilig aan. Daarom vertellen we